

POLISSTATEN

LIKSOM det förra världskriget från de segrande makternas sida utkämpades för den ärligt menade parollen att göra världen tryggad för demokratin, så proklamerades under det andra världskriget som det stora målet att efter slaktningens slut bl. a. tillförsäkra människorna frihet från fruktan, liksom okvald rättighet till tanke-, tros- och yttrandefrihet. För de båda anglosachiska världsmakternas stora ledare, Churchill och Roosevelt, låg i Atlantchar-tan utan varje tvivel inget skenfagert tal. De stredo för ett högt syftemål, och just därför kunde de ur sina folk utlösa starkare krafter än den rena nödvärnsrättens och självbevarelsedriftens. Vilken kritik som än må kunna riktas mot dessa staters ockupa-tionspolitik efter kriget, ha de ärligen sökt leva som de lärt.

Även Sovjetunionen bekände sig från krigets slut till Atlantchar-tan. Det låg likväl något förbluffande i att en stat, som själv byggt upp ett av de mest excessiva polisväldnen, som världshistorien kän-ner, och som t. ex. i Balticum 1940 grovt kränkte den folkens själv-bestämmningsrätt, som chartan också edfäste, så oreserverat kunde skänka sin anslutning till de bägge anglosachiska statsmännens målsättande deklaration. Men den möjligheten stod öppen, att de ledande i Sovjetunionen ämnade dirigera utvecklingen mot större medborgerlig frihet och mera reell demokrati.

Hur kan denna utveckling bedömas två år efter det andra världs-krigets slut?

Vad som under denna tid skett i unionen själv, tyder inte på några avsteg från systemet före kriget. Visserligen har dödsstraf-fet helt nyligen slopats, men det finns lidanden som kunna vara större än våldsdödens. Partimonopolet består alltjämt; partiets officiella kritiker rasa i likriktande iver mot författarnas ämnesval och ämnesbehandling; det standardiserade förhålligandet av Sta-lin och andra toppfigurer har snarare till- än avtagit och kan blott söka sitt motstykke i de gravgångna axelmaktsdiktaturerna. De-portationer och tvångsarbete höra alltjämt till dagordningen; även de torde efter kriget ha nått världsrekordsiffror. Och minst en

miljon krigsfångar hållas, utan att de anhöriga veta mycket eller ens något om deras öde, trots Genèvekonventioner med förpliktelse för staterna bl. a. att lämna upplysningar om de tillfångatagna. Över Baltikum håller Ryssland sin järnhand, och de baltiska folken ha lika litet som invånarna i det östra Polen, Karpato-Rutenien (f. d. Tjeckoslovakiet) och Bessarabien fått veta av någon reell självbestämningssrätt, innan de införlivats i USSR.

Och lika betecknande är tendensen i de angränsande stater, som till följd av krigets utgång och Sovjetunionens krigsinsats med eller mot sin vilja intvingats i östblocket. Att dessa stater, som de flesta efter västerländska parlamentariska mått aldrig någonsin pacificerats, inte skulle kunna undgå vissa hårda inre uppgörelser eller räfst- och rättarting med fascistiska ledare eller landsförrädare var i och för sig knappast tänkbart; vi behöva för jämförelses skull bara tänka på utrensningsaktionerna i Norge och Danmark, även om myndigheterna där konsekvent och framgångsrikt bemödat sig om att låta vedergällningen mot »landsvik» hålla sig inom den stränga laglighetens rāmärken. Men i flera av dessa satalitstater har segrarens hämnd varit oblidkeligt hård och blodig. Och ännu har ingen varaktig avspänning nåtts, utom möjligen i Jugoslavien, där Titos makt synes tillsvidare starkt befäst. Denna vår har oron stigit på nytt, och överallt därbakom spårar man det kommunistiska polisväldet. Vi behöva blott anföra några rubrikliknande notiser från de senaste månaderna.

Rumänien: Den 20 mars sades det i Bukarest att 315 personer ur oppositionen hade arresterats; ingen visste dock var de höllos fängslade. Den 26 april hotade den rumänska radion Manius bondeparti att alla dess företrädare såsom »farliga för bönderna» skulle uteslutas från alla ledande poster. Den 6 maj meddelades, att ett antal ekonomiska sabotörer i Tulcea arresterats — i Rumänien liksom annorstädes bemöda sig kommunisterna att på andra lägga skulden för den hejdlöst inflatoriska utarmningspolitiken. Den 7 maj bekräftade inrikesministern riktigheten av ryktena om masshäktningar; antalet har uppgivits till 600, däribland medlemmar av Tatarescus och Manius forna regeringar samt officerare och inflytelserika personer landet runt; anklagelserna gingo officiellt ut på att de arresterade bl. a. gjort sig skyldiga till lagbrott, medverkat till underjordiska organisationer samt förövat terror och sabotage. Den 8 maj fordrade pressen ingripande mot »fascistiska» professorer och studenter. Den 16 maj antogs en ny denazifieringslag, bl. a. för att komma åt de »högerextremister», som trots den

stora fångsten enligt 1944 års lag ännu sägas gå fria. I början av maj förekommo ideligen pressattacker och gatudemonstrationer med plakat »Ned med sabotörerna» och »Ned med arbetarnas fiender» — våldsamheten var främst riktad mot den liberala finansministern Alexandrini. Den 22 maj krävde statstjänstemannan unionen, tydligen på beställning, radikala åtgärder mot förvaltningens sabotörer inom kåren. Den 21 maj höll konseljpresidenten Groza ett hotfullt tal mot »folkets fiender», som inte skulle undgå sitt öde. Ånyo rasade de kommunistiska studenterna mot vissa professorer, som ej rätt förstode »den rumänska ungdomens moraliska och vetenskapliga fostran». I början av juni företogos nya arresteringar. Samtidigt beslöt det socialdemokratiska partiet — som efter Titel Petrescus utbrytning alltmera samarbetar med kommunisterna — genom exkommunicering göra sig kvitt alla icke önskliga element bland medlemmarna. Den 13 juni dömdes 28 ledande siebenbürgare till mellan 15 och 2 års fängelse för »nära kontakt med ungerska konspiratörer».

Bulgarien: Året begynte med avskedanden av och stora processer mot officerare, som överlevt 1944 års rensning. I mars protesterade oppositionen mot den Dimitrovska regimens terror. Svaret blev, att oppositionen — som har ett hundratal ledamöter i parlamentet — utsattes för hotelser från den kommunistiske inrikesministern, som utlovade »en lektion, som oppositionen aldrig skulle glömma»; oppositionens tidning indrogs på 10 dagar. Den 12 april började processen mot Tsankov och han meningsfränder uti oppositionen, alla i Österrike. I slutet av april riktades anklagelser mot ledaren för den socialdemokratiska oppositionen Dulcheo för olämpliga uttalanden till utläningar om regimen. Den 1 maj gjorde Dimitrov ett våldsamt utfall mot oppositionen, som sades sabotera tvåårsplanen, stå i otillbörliga förbindelser med västmakterna och förbereda en aggression mot »det stora ryska folket». I början av maj vägrade typograferna tillfälligtvis att trycka bondeoppositionens tidning; när dess ledare Petkov interPELLERADE härom, hyllade de kommunistiska deputerade entusiastiskt de »karska och patriotiska arbetarna» och Petkov torde ha blivit suspenderad från sammanträdet. Den 19 maj inleddes processen mot general Popov, ledare för organisationen »Neutrala officerare» och anklagad bl. a. för att 1946 ha haft ett sammanträde med vänner till Petkov. Med hänsyn till sin ånger dömdes Popov blott till 15 års fängelse; skulden för hans konspiration lades nämligen på oppositionspartiet. Den 6 juni kom den stora skrällen: Bondeoppositionens ledare Pet-

kov häktades och anklagades för försök till statskupp med hjälp av främmande makter. 23 andra oppositionsdeputerade tvingades inge sina utträdesansökningar. Stora folkmöten uttryckte sin tillfredsställelse över att Petkov hade berövats sin parlamentariska immunitet och överlämnats åt polis- och domstolsmyndigheterna. Dimitrov motsatte sig kategoriskt Englands och USA:s intervention men meddelade att Petkov fått »en cell med bädd och alla de bekvämligheter, som man kan ha i ett fängelse». Den 7 juni ställdes en doktor Angeloo inför rätta, emedan han åt utlänningar sagt att »Ryssland höll Bulgarien i nosen» och rivit ner Dimitrovs porträtt från en vägg samt kastat det i golvet. I juni pågingo nya processer mot militärer med yrkande på dödsstraff.

Jugoslavien: Redan tidigare har Tito genomfört en utrensning av bondepartiets ledare. Likaledes har general Mikailovitch — en gång i tiden understödd av västmakterna och firad över hela världen som den tappre patriotiske motståndsledaren — dömts till döden; säkerligen kommer detta domslut mer än kanske något annat att även i framtiden uppväcka lidelserna särskilt i de anglosachiska världen. Partisankriget pågår alltjämt i smått; enligt inrikesminister Rankovic' uttalanden skulle under tiden mars 1946—mars 1947 1,119 rebeller ha givit sig och 3,467 ha dödats eller dömts; mellan ett tusen och två tusen beräknades dock ännu finnas kvar och fortsätta sin gerilla. I Macedonien dömdes den 29 mars ett tjugotal personer, tillhörande en terroristliga, till döden eller långvariga frihetsstraff. Ungefär samtidigt dömdes ett antal högre kooperativa funktionärer i Belgrad för sabotage. I april riktade kommunisttidningen »Borba» anklagelser mot påven för att ha »kidnappat» jugoslaviska barn och mot England och USA för att skydda jugoslaviska krigsförbrytare, i motsats till Italien som i fredsfördraget förpliktat sig att utlämna dessa; England har dock samtyckt bl. a. till att utlämna några prominenta personer från quislingen Pavelitj' ustashirörelse. Den 17 maj häktades d:r Jobanovitch, bondepartiets tidigare sekreterare och medlem av parlamentets presidium, för spionage och hans immunitet upphävdes. I Albanien, där pressen under hela våren farit ut i otidigheter mot engelsmännen för deras uppträdande i Adriatiska havet, upphävdes ungefär samtidigt den parlamentariska immuniteten för nio deputerade, som enligt anklagelsen utövat sabotage, samverkat med främlingar och »svikit folkets heliga sak». Utom med den stora processen mot Pavelitj' anhängare har man i Belgrad på sistone sysslat med en rättegång mot medlemmar av en »spionliga» kring

en grekisk militärattaché. Under hela varen har kampanjen mot den grekiska regeringen fortgått i våldsammaste vändningar, och de grekiska partisanstyrkornas framgångar ha entusiastiskt prisats. Ryktena från Athéns radio om att Tito skulle ha medgivit att de gamla partierna fingo återuppta sin verksamhet ha ej bekräftats.

Polen: Enligt uppgifter i april från londonpolackerna skulle cirka 50,000, tillhörande hemmaarmén eller den mot tyskarna riktade underjordiska rörelsen, ha avväpnats av ryssarna och deporterats till Ryssland; uppgifterna ha dock ej bekräftats. Bondepartiet klagade i början av april över att åtskilliga ledande män och nio redaktörer ännu höllos fängslade; de arresterades under valkampanjen i slutet av förra året. I april uppgavs, likaledes över London, att det kommunistiska partiet monopoliserat all social, politisk och kulturell verksamhet i de nya västliga polska provinserna med deras cirka 5 miljoner människor. Den 16 april dömde en militärdomstol fyra medlemmar av bondepartiet till långvariga fängelsestraff för att ha publicerat och distribuerat en partiskrift med falska uppgifter om den polska staten; samtidigt väckte bondepartiet en motion i sejmen att civilmål ej skulle få behandlas av militärdomstolar, men motionen avsågs senare. Cirka 52,000 personer tillhörande olika organisationer ute i skogarna eller annorstädes i det fördolda hade vid fatalietidens slut anmält sig för amnesti. I slutet av april öppnades en stor process mot en delegat från polska londonregeringen för smuggling av människor och varor ur landet. I början av maj dömdes sju och senare ännu några ukrainska partisaner till döden. I maj begärde fackföreningarna dödsstraff för spekulation; överhuvudtaget har skulden för den enorma pristegringen av kommunisterna och socialdemokraterna i agitationen notoriskt övervältrats på de privata spekulanterna. Successivt har bondeorganisationerna rensats från anhängare av Mikolajczyk's bondeparti. Mikolajczyk och hans parti vägrade att delta i firandet av Bondens dag, som regeringen anordnade i slutet av maj, och kyrkorna voro under dagen fyllda av bönder, som utnyttjade det vigda rummet som asyl för att slippa delta i de officiella festligheterna. I slutet av maj skärptes lagen mot prisövertredanden. Den 22 maj öppnades en process mot 14 medlemmar av det gamla nationaldemokratiska (höger-)partiet. Den 7 juni arresterades fyra medlemmar av socialisternas »gamla garde», som vägrat att samarbeta med kommunisterna. Utan att namnen publicerats ha även en del andra socialister på sistone häktats, enligt

uppgifter över London anklagade för antirysk propaganda, sabotagestrejker samt underjordiska förbindelser med »andra fascistorganisationer» och utlänningar. Det impopulära kommunistpartiet har under våren gjort stora påtryckningar på socialdemokraterna för närmare samarbete och framtida fusion; resultatet har dock hittills stannat vid en gemensam »arbetarfront». Den 10 juni häktades några anställda på bondepartiets pressbyrå för deras informationer till partimedlemmar. Även i det kommunistiska partiet har en rensning skett: 1,300 personer sägas officiellt ha exkluderats för missbruk av tjänsteställning, oregelbundet levnads sätt, fylleri m. m.; »den öppna dörrens politik» när det gäller inträde i partiet uppges nu skola upphöra.

Ungern: Även i Ungern ha typograferna vägrat att arbeta för ett oppositionsblad, frihetspartiets dagliga tidning »Holnep», och den officiella journalistföreningen har gillat typografernas hållning. I början av april protesterade ungerska patrioter mot att ryssar och rumäner i förening arresterat och till okänd destination deporterat en mängd ungrare i Siebenbürgen. Samtidigt offentliggjorde regeringen den nya försvarsplanen — f. n. 12,000 man, med tiden 25,000 man — och upprättandet av en helt ny, folklig officerskår. Under hela våren har ett flertal processer mot konspiratörer varit i gång, bl. a. mot en del gruvarbetare och ett flertal kända journalister. Sälunda dömdes två studenter till döden för statsfientlig verksamhet, och även ett antal köpmän ha häktats för prisöverträdelser. Och i juni iscensatte kommunisterna, stödda på Sovjetunionen, den stora, i världspressen utförligt refererade aktionen mot småbrukarpartiet, vars ledare konseljpresidenten Nagy under sin vistelse i Schweiz avsattes, samtidigt som en utrensning i utrikesdepartementet företogs; tidigare hade småbrukarepartiets sekreterare Kovacs häktats och han tycks delvis ha drivits till att bli Nagys angivare. En mångfald häktningar eller arresteringar ha i samband härmed företagits, inte blott hos småbrukarpartiet utan även i frihetspartiet. När frihetspartiets ledare Suloyk i parlamentet anklagade regimen för att ha etablerat ett terroristiskt polisvälde, avbröt den kommunistiske talmannen sammanträdet innan Suloyk hunnit till slutet på sitt anförande. Med eller mot sin vilja har småbrukarpartiet desavourerat Nagy och andra för Sovjet misshagliga medlemmar.

Denna axplockning från de fem mest Sovjetinfluerade länderna i östra Europa avser blott en kort tidrymd. Den skulle kunna ökas

på genom notiser från de tre stater, som också helt eller delvis dragits in i den ryska intressesfären men trots detta lyckats bevara det mesta av sin självständighet. Man kan erinra om de fåtaliga österrikiska kommunisternas låt vara misslyckade framstöt mot den nuvarande av det borgerliga folkpartiet behärskade samlingsregeringen i Österrike och om de tjeckoslovakiska kommunisternas just i dessa dagar påfallande iver att stärka sin medlemskader — en iver som antas stå i omvänd proportion till den »popularitet», partiets politik förskaffat sig. I Finland har det varit anmärkningsvärt, hur folkdemokraternas envetna aktion för att stödja partivännen Mauno Pekkals kvarvarande som statsminister och övriga kommunistiska ansträngningar i ostblockets stater att konservera sin ställning sammanfallit i tid, och även i Finland känner man igen från kontinentstaterna de kommunistiska anklagelserna mot andra för »fascism» och »sabotage»; också »bomben» mot Sovjetlegationen verkade i annan än ordets vanliga mening tidsinställd. Inte heller Finland har kunnat undgå nya arresteringar, nämligen av medlemmar i en ungdomsorganisation, som påstås ha umgåtts med antiryska planer. Ändock har Finland förstått att tillägna sig den största självständigheten bland de nämnda staterna.

Gemensamma drag i denna vårflod av razzior och häktningar ha varit, att de överallt utom i Finland riktat sig mot kommunisternas farligaste motståndare, mot dessa jordbruksländers bondepartier, vilka till varje pris skola diskrediteras och diskrimineras. Den gröna fronten har blivit den stora barriären mot den röda floden. Men även socialdemokraterna och särskilt deras högra flyglar attackeras våldsamt av kommunisterna, vilka samtidigt överallt ha förhandlingar i gång om sammanslagningar av de båda arbetarpartierna. Genom eftergifter mot kommunisterna tro de socialdemokratiska partierna kunna rädda sig och överleva. Frenesien mot bondepartierna och socialdemokraternas högra flyglar är lika stark som mot den amerikanska kapitalismen. Det har sagts, att kommunisternas iver denna vår att »städa» haft samband med fredspakternas klausuler och de ryska truppersnas hemvändande. Men vad som skall följa efteråt sedan trupperna dragits tillbaka vet ingen säkert. Endast så mycket är visst, att de överallt kommunistiska inrikesministrarna hunnit lägga ut ett finmaskigt polisnät och lyckats enastående väl i sina infiltreringsstyften.

* * *

Ingen kan beskylla lord Vansittart för fascism. Ingen engelsman har så oförsonligt gisslat nazistiska och fascistiska våldsmetoder som han. Ingen kan heller beskylla lord Vansittart för hat till Ryssland; före någon annan tillrädde han ett engelskt-ryskt samarbete för att förebygga det andra världskrigets utbrott. När han nu oförblommerat och hårdnackat vänt sig mot den nya polismetoderna i den ryska sfären, kan han med rätta göra anspråk på att betraktas som oblidkeligt konsekvent mot sin egen livsåskådning. Den 11 juni höll han i överhuset med anledning av de ryska ingripandena mot Nagy och andra borgerliga ungerska politiker ett flammande tal. Ånyo var han i all sin våldsamma lidelse en representant för världssamvetet, vilkens röst aldrig kunnat tystas. Några korta utdrag äro belysande.

Lord Vansittart började med att skildra 1945 års ungerska val, då småbrukarpartiet fick 55 procent och kommunister-socialister blott 35 procent av rösterna. Men ockupationsmakten tågade åter in på scenen och framtvang, att kommunisterna fick nyckelställningen i inrikesministeriet. »I spetsen för inrikesministeriet installerades en tungfotad gentleman, som kallar sig själv för Rajk. Detta är inte hans verkliga namn, som är Reicher. Han är en tysk från Siebenbürgen och hade en broder i tyska S. S. Som polischef installerade han en notoriskt grym person. Denne kallar sig själv Grebor Peter men detta är givetvis inte hans verkliga namn; detta är Schlesinger. Han är en skräddarhantlangare av tysk-judiskt ursprung. Herr Reicher och herr Schlesinger införde ett fullständigt system av spioneri och övervakare, och från Tyskland övertogs dess hemskaste anletsdrag — blockvakterna...»

Efter att ha skildrat, hur småbrukarepartiet steg för steg tvangs att skuffa bort för kommunisternas mindre behagliga medlemmar, fortsatte lord Vansittart: »Hittills har en mängd ungrare deporterats. Den vanligen accepterade siffran är en halv miljon... Jag vill t. o. m. anta, för argumenteringens skull, att det endast rör sig om en kvarts miljon... Det är en bagatell, mätt efter det spöklika tjugonde århundradets mått. Men det är en hel hop, om man räknar upp dem — en, två, tre, fyra. Det blir vida mera, om ni sluter ögonen och försöker föreställa er en halv eller kvarts miljon hopplösa och utmärglade ansikten i en rad...» »Det har sagts, förstås, att några av småbrukarpartiets medlemmar ha bekänt. Bekännelser i en polisstat. Jag tänker mig att alla veta hur dessa komma till...» »Dessa småbrukarerepresentanter (som den inkallade ryska polisen arresterade) ha likviderats, förföljts eller tor-

terats för två saker, den ena är att de inte varit tillräckligt tjänstaktiga, och den andra att de hyst vänskapliga känslor för västmakterna. Det är detta, som jag önskar att överhuset, landet och världen skall förstå.»

Lord Vansittart fortsatte: »Polisstaten är den västerländska civilisationens antites; negationen av människans själ och homo sapiens' förbannelse. Jag vädjar till er att se varthän vi äro på väg. Vi utkämpade det sista kriget för att undvika detta elände, och ändå har det spritt sig. Det har spritt sig över hela Östeuropa, och det sträcker ut sina tentakler också åt väster. Både Frankrike och Italien löpa fara. Och överallt där det visar sig ter sig i jämförelse därmed den gamla tsaristiska ochranen som en samling amatörer. Överallt är den moderna hemliga polisen bättre organiserad, utrustad med vida mer terroristiska maktmedel, och överallt äro dessa offer tio tusen gånger talrikare. — — — Hur skola vi kunna fortsätta att kritisera tyskarna, om vi i vår tur brista i att göra motstånd, t. o. m. blott tillfälligtvis mot polisstaten var denna än sticker upp sitt gemena huvud. Den 3 april yttrade den ungerske biträdande åklagaren: 'De anklagade äro skyldiga emedan de ha gjort sig skyldiga till övertalning, infiltrering och underjordisk verksamhet.' Nåväl, men vad är detta annat än de metoder som det kommunistiska partiet använder över hela världen.»

»Vi bedja om Fred i vår tid, o Herre! men hur kan Han böja sig ner och lyssna till oss, om vi inte stå upp för att hävda våra principer, och hur kan Försynen (Fate) höra oss, om vi inte höja vår röst som vi måste i dag? ...»